



A. Dilaçar

A. DİLAÇAR'ın ANISINA

İleride yurdumuzda dilbilimin, Türkolojinin, Türk dil devriminin ve Türk ansiklopediciliğinin tarihini yazacak olanlar hiç kuşku yoktur ki, *A. Dilaçar* adına önemli bir yer verecekler, onun yurdumuzda bu alanlara verdiği emeği belirteceklerdir. Uzun bir ömrün en büyük bölümünü, son günlerine değin çalışmak, hiç durmadan öğrenmek, hiç durmadan öğretmek ve yazmak yolundaki çabalarıyla geçiren Dilaçar, gerçekten, son yarım yüzyıl içinde kültür yaşamımızda pek az kişiye nasip olan sürekli çalışma ve ürün verme olanağını bulmuş, daha doğrusu, bu olanağı yaratmıştı. Yayınlarımızın bir dizelgesini aşağıda verdiğimiz Dilaçar'ın, Türk Dil Kurumunun bilimsel etkinliklerinde de kişisel çalışmaları, uzman ve danışman olarak değişik alanlardaki katkılarıyla önemli bir yeri olmuştur.

Dilaçar'ın ilgi çekici yönlerinden biri, çalıştığı çeşitli alanlarda kendi kendisini yetiştirmiş olmasıdır, diyebiliriz. Yetiştirdiği günün koşullarında belli bir yüksek öğretim kurumunda akademik aşamaları sırasıyla geçerek bir alanda sürekli çalışma olanağını bulamayan bilgin, zaman yitirici uğraşlardan, yararsız uzun yarenliklerden uzak kalarak kendini sürekli okumaya vermiş, güçlü yeteneğinden de yararlanarak pek çok dil öğrenmiş, yabancı dillere olan egemenliğini değerlendirebilmiştir: Bir yandan çeşitli dilbilim ve dilbilgisi konularını, kavramlarını tanıtmaya çabalarını sürdürürken bir yandan da Türkçeyi değişik dillerle karşılaştırmaya, çeşitli açılardan incelemeye yönelmiş, başvurma kitabı niteliği taşıyan yapıtlarının yanı sıra, gerçek bir inceleme ürünü olan Kutadgu Bilig İncelemesi'ni ve aynı nitelikteki birçok yazısını yayımlamıştır.

Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten'in yazı kurullarında da uzun yıllar görev alan dilbilimci, Türkolog, ansiklopedi yazarı Dilaçar, Atatürk'ün güvenini kazanmış, yaşamı boyunca da ona ve ilkelerine bağlı kalmıştır.

Anısına saygılar.

A. DİLAÇAR'IN YAYINLARI

KAYA TÜRKAY

YAPITLAR

Les Bases Bio - Psyciologiques de la Théorie Güneş - Dil, İstanbul 1936, 16 s.

Devlet Dili Olarak Türkçe, Ankara 1962, 24. s. TDK Yayınları: 199.

Thomsen, Ankara 1963, 40 s. TDK Yayınları: 221.

Türk Diline Genel Bir Bakış, Ankara 1964, XI + 270 s. TDK Yayınları: 227.

Dil, Diller ve Dilcilik, Ankara 1968, XII + 349 s. TDK Yayınları: 263.

Türkiye'de Dil Özleşmesi (Language Reform in Turkey), Ankara 1969, 37 s. TDK Yayınları: 295.

Kutadgu Bilig İncelemesi, Ankara 1972, 208 s. TDK Yayınları: 340.

Anadili İlkeleri ve Türkiye Dışındaki Başlıca Uygulamalar, Ankara 1978, 53 s. TDK Yayınları: 443.

YAZILAR

Dil

Türk, Sümer ve Hint-Avrupa Dilleri Arasındaki Rabıtalalar, Birinci Türk Dil Kurultayı, Tezler, Müzakereler Zabıtlar, İstanbul 1933, s. 94-104.

Güneş-Dil Antropolojisi, Üçüncü Türk Dil Kurultayı, Tezler, Müzakere Zabıtları, İstanbul 1937, s. 229-260.

Les Bases Bio-Psychologiques de la Théorie Güneş-Dil, TD 21-22, İstanbul 1937, s. 80-92.

Güneş-Dil Teorisine Göre Agriculture Kelimesinin Tetkiki, TD 27-28, İstanbul 1938, s. 77-96.

- Anadolu Toponimisi ve Fırat Adı. Anadolu Toponimisinde Substratum*, TD 31-32, İstanbul 1938, s. 177-192.
- Sommaire*, TD 29-30, İstanbul 1938, s. 150-181.
- Klüp Kelimesi Hakkında Notlar*, TD 29-30, İstanbul 1938, s. 182-187.
- Sentaks ve Milli Zihniyet*, V c. II / 185, Ankara 1941, s. 389-391.
- Milletlerarası Dil Meselesi*, TD seri: III / 1-3, Ankara 1945, s. 65-73.
- Terim Nedir?*, TD c. VI / 64, Ankara 1957, s. 207-210.
- Gramer Öğretiminde Metod*, TD c. X / 116, Ankara 1961, s. 516-518.
- Dil ve Gerçek*, TD c. XII / 133, Ankara 1962, s. 29-31.
- Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihi*, TDAY 1971, Ankara, s. 83-145.
- Görevsel Dilbilgisi*, Ömer Asım Aksoy Armağanı, Ankara 1978, s. 45-47.
TDK Yayınları: 449.

Türk Dili

- Türk Kraganutyayn 1200 Amyagı*, Arevelk, 1-3 Ağustos 1932, İstanbul.
- Türk Paleo-etimolojisi*, İkinci Türk Dil Kurultayı, Müzakereler. Zabıtlar, Tezler, İstanbul 1934, s. 68-69.
- Lehçemizin Adı*, TD seri: II / 3-4, İstanbul 1940, s. 48-58.
- Orhun Yazıları Nasıl Okundu?*, Yıllık (TDK) 1943, Ankara, s. 81-84.
- Azeri Türkçesi*, TD seri: III / 14-15, Ankara 1951, s. 56-80.
- Batı Türkçesi*, TDAY 1953, Ankara, s. 73-92.
- Türkçemizde Kelime Hazinesi ve Kelime Öğretimi*, TD, c. III / 34, Ankara 1954, s. 570-574.
- Türk Dil ve Lehçelerinin Yeni Bir Tasnifi*, TD. c. II / 28, Ankara 1953, s. 182-185.
- Lehçelerin Yayılma Tarzı ve Türk Dil ve Lehçelerinin Tasnifi Meselesi*, TDAY 1954, Ankara, s. 39-58.
- Batıdan Alınan Kelimelerin İmlâsı*, TD c. V / 54, Ankara 1956, s. 344-347.
- Türk Lehçelerinin Meydana Gelişinde Genel Temayüllerin Koyulaşması ve Körülenmesi*, TDAY 1957, Ankara, s. 83-93.
- Türkçenin "Devlet Dili" Olarak İlânının 684. Yıldönümü*, TD c. X / 117, Ankara 1961, s. 588-589.
- Nevai'nin Dil Anlayışı*, TD c. XV / 173, Ankara 1966, s. 301-303.

- Orta İnanca-Türkçe İlişkileri*, BB 1966, Ankara 1968, s. 153-158.
- "*Kutadgu Bilig*"in 900. Yıldönümü (1069-1968) ve *Balasagunlu Yusuf*
TD c. XX / 211, Ankara 1969, s. 6-17.
- Kâşgarlı Mahmut'un Kişiliği*, TD c. XXVII / 253, Ankara 1972, s. 20-22.
- İskandinav Yurtlarında Türkoloji I*, TD c. XXVII / 256, Ankara 1972,
s. 316-319.
- İskandinav Yurtlarında Türkoloji II*, TD c. XXVII / 257, Ankara 1972,
s. 377-381.
- İskandinav Yurtlarında Türkoloji III*, TD c. XXXVIII / 259, Ankara
1973, s. 36-39.
- Türk Yazısının Geçirdiği Evreler*, TD c. XXIX / 266, Ankara 1973, s.
211-215.
- Türk Fiilinde 'Kılını'la 'Görünü' ve Dilbilgisi Kitaplarımız*, TDAY
1973-1974, Ankara, s. 159-171.
- Karahanlı Türkçesinde Üç Fiil Eki*, BB 1972, Ankara 1975, s. 413-418.
- Zametki o Sintaksise i Grammatičeskih Funktsiyah v Turetskom Yazıke*,
Turcologica (K. semidesyatiletıyu akademika A. N. Kononova),
Leningrad 1976, s. 65-72.

Dil Devrimi

- Dilin Özleşmesi*, TD seri: III / 12-13, Ankara 1940, s. 1-6.
- Dilin Özleşmesi*. V.c. II / 186, Ankara 1941, s. 418-423.
- Dile Müdahale Meselesi*, BB 1957, Ankara 1960, s. 249-256.
- Alfabemizin 30. Yıldönümü*, TD c. VII / 83, Ankara 1958, s. 534-541.
- Alfabe Devriminin 39. Yılı Dolayısıyla*, TD c. XVII / 194, Ankara
1967, s. 141-143.
- Kırkinci Yıl Açısından*, TD c. XXVI / 251, Ankara 1972, s. 392-395.
- Prof. J. Németh's Role in the Turkish Alfabet and Language Reform*,
Studies in Honour of Julius Németh, Hungaro-Turcica, Budapest
1976, s. 351-356.

Değişik Konularda

- Kültür Sözü ve İfade Ettiği Manalar*, V c. II / 183, Ankara 1941, s. 340-
343.

- Halk Eğitimi*, TD c. XI / 126, Ankara 1962, s. 378-381.
- Amerikan Ansiklopedilerinin Bazı Nitelikleri ve Özellikleri*, Son Çağ, sayı: 8, İstanbul 1962, s. 13-15.
- Pullarımız Neler Anlatıyor?* Son Çağ, sayı: 3, İstanbul 1961, s. 4-5.
- Tanıtma, Eleştiri, Kaynakça
- Olgular ve Yayınlar* (1940), TD seri: II / 7-8, İstanbul 1941, s. 135-160.
- Yabancı Dillerde Yazılmış Türkçe Gramerlerle Okuma Kitapları*, TD c. I / 4, Ankara 1952, s. 227-232.
- Türkiye Türkçesi Gramerlerinden Seçme Eserler*, TD c. II / 21, Ankara 1953, s. 603-610.
- Türkiye Türkçesi Sözlüklerinden Seçme Eserler*, TD c. II / 22, Ankara 1953, s. 677-680.
- Cumhuriyet Devrinde Harf Devrimi Hakkında Yayımlanan Eserlerden Görebildiklerim*, TD c. II / 23, Ankara 1953, s. 736-737.
- "*Grammaire de la Langue Turque*" Tercümesi Münasebetiyle, TD c. III / 32, Ankara 1954, s. 462-465.
- Vatikan Kütüphanesi Türkçe El Yazmaları Katoloğu (Ettore Rossi)*, TD c. III / 29, Ankara 1954, s. 300-301.
- Türkçe Hakkında Yeni Eserler (I. J. Deny: Langues turques, II. G.L. Lewis: Teach Yourself Turkish)*, TD c. III / 30, Ankara 1954, s. 359-361.
- Türk Dil Devrimi Hakkında Yeni Bir Eser (Uriel Heyd: Language Reform in Modern Turkey)*, TD c. IV / 43, Ankara 1955, s. 412-415.
- İtalyanca Türk Edebiyatı Tarihi (Alessio Bombaci: Storia della Letteratura turca)*, TD c. VI / 61, Ankara 1956, s. 30-32.
- G.J. Ramstedt: Einführung in die altaische Sprachwissenschaft I-II*, TDAY 1958, Ankara, s. 315-318.
- Prof. Dr. Karl Steuerwald: Türkçe-Almanca ve Almanca-Türkçe Cep Sözlüğü*, TD c. XVI / 183, Ankara 1966, s. 243-244.
- "*Turkish Grammer*" (G.L.Lewis), TD c. XVII / 183, Ankara 1968, s. 727-728.
- 1612'de Avrupa'da Yayımlanan İlk Türkçe Gramerin Özellikleri*, TDAY 1970, Ankara 1971, s. 197-210.

- Bir Sözlük Üzerine (Karl Steuerwald: Türkisch-Deutsches Wörterbuch)*, TD c.XXVI / 252, Ankara 1972, s. 516-518.
- Sir Gerard Clauson: An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, TDAY 1972, Ankara 1973, s. 275-281.
- Ehşan Memed-Eminoviç Mustafaev-Vladimir G. Şçerbnin: Russko-Turetskiy Slovar' (Rusça-Türkçe Sözlük)*, TDAY 1973-1974, s. 343-344.
- Studia Turcica (edidit L. Ligeti)*, TDAY 1973-1974, Ankara, s. 341-342
- P.A. Sleptsov (redaktör): Yakutsko-Russkiy Slovar'* TDAY 1973-1974, Ankara, s. 345-346.
- Suzanne Kakuk: Recherches sur l'Histoire de la Langue Osmanlie des XVI^e et XVIII^e Siècles. Les Eléments Osmanlis de la Langue Hongroise*, TDAY 1973-1974, Ankara, s. 356-357.
- Vladimir Drimba: Syntaxe Comane*, TDAY 1973-1974, Ankara, s. 354-355.
- Rose Nash: Turkish Intonation. An Instrumental Study*, TDAY 1973-1974, Ankara, s. 349-353.
- Amin Baubec: Limba Turca*, TDAY 1973-1974, Ankara, s. 347-348.
- "Örnek" konusunda, TD c.XXX / 274, Ankara 1974, s. 602.
- Talât Tekin: Ana Türkçede Asli Uzun Ünlüler*, TDAY 1975-1976, Ankara, s. 266-273.
- A.N. Kononov: İstoriya İzuçeniya Tyurkskih Yazikov v Rossii. Dooktyabrskiy Period*, TDAY 1975-1976, Ankara s. 261-263.
- Pod Redaktsiye s vvdeniem A.N. Kononov: Biobibliografiçeskiy Slovar' Oteçestvennih Tyurkologov Dooktyabrskiy Period*, TDAY 1975-1976, Ankara, s. 263-265.
- Yeni Yayınlar (Akademik Prof. Dr. Andrey N. Kononov'un Türkiye Türkçesinin Araştırma Tarihi Özeti)*, TD c.XXXVI / 312, Ankara 1977, s. 262.
- Avrupa'da İlk Türkolog Johann Schiltberger*, TD seri: II / 7-8, İstanbul 1941, s. 125-134.
- Willy Bang-Kaup*, TD seri III / 1-3, Ankara 1945, s. 74-77.
- Nikolay Y. Marr ve Yafetidoloji*, TD seri: III / 1-3, Ankara 1945, s. 78-88,

Rıfat Bilge, TD c. II / 19, Ankara 1953, s. 442-443.

Bedrich Hrozny, TD c. II / 17, Ankara 1953, s. 283-284.

Dilci Olarak Saim Ali Dilemre, TD c. III / 31, Ankara 1953, s. 380-382.

Ettore Rossi, TD c.V / 49, Ankara 1955, s. 15-17.

Carl Brockelmann, TD c.V / 58, Ankara 1956, s. 621-624.

Kaare Grönbech, TD c. VI / 67, Ankara 1957, s. 391-393.

Jean Deny, TD c. XIII / 147, Ankara 1963, s. 195-196.

Besim Atalay'ı Yitirdik, TD c.XV / 171, Ankara 1965, s. 208-212.

Necip Asım Balhasanoğlu-Yazıksız, TD c. XIX / 210, Ankara 1969, s. 805-807.

Sir Gerard Clauson, TD c. XXX / 274, Ankara 1974, s. 602-603.

Rus Türkoloğu A.N. Kononov'un 70. Yılı. TD c. XXXV / 305, Ankara 1977, s. 211.

Anılar

Atatürk'ün Ölümünden Sonraki Yengisi, TD c. XI / 122, Ankara 1961, s. 72-74.

Anılar: Atatürk'ten Alınacak Bir Us Payı, TD c. XXVII / 254, Ankara 1972, s. 178-181.

Atatürk'ün Düzenlediği Bir Şölen, TD c. XXIX / 267, Ankara 1973, s. 268-271.

"Denizbank" Olayı, TD c. XXX / 278, Ankara 1974, s. 872-875.

Atatürk'ün Amaçladığı Türkçe, TD c. XXXIV / 302, Ankara 1976, s. 646-648.

Atatürk ve Yazım, TD c. XXXV / 307, Ankara 1977, s. 315-316.

Ataç'tan Anılar, TD c. XXXV / 308, Ankara 1977, s. 447-448.

Yayımlanmamış Çalışmaları*

Dilin Menşe ve Teşekkülünde Kamerin Amil Olduğunu İddia Eden Bir Eser (Die Entstehung der Sprache im Lichte des Mythos), etüt: 126, Ankara 1938.

* Bu çalışmalar, Türk Dil Kurumu kitaplığının "Etütler" bölümünde bulunmaktadır.

“Oxford İngiliz Sözlüğü” nün *Leksikografi Metodu*, etüt: 125, Dolmabahçe 1938.

Büyük Alman Sözlüğü Hakkında (Grimm Kardeşler: Deutsches Wörterbuch), etüt: 129, Ankara 1939.

Ural ve Altay Dillerinde Cemi Şekilleri, etüt: 128, Ankara 1939.

XV ve XVI. Asırlara Ait Bazı Türk Gramerlerinin Yeni Kritik Nesirleri, etüt: 127, Ankara 1939.

Rus Yafetidoloji Ekolünün Esasları ve Usulü Hakkında, etüt: 124, Ankara 1939.

Prag Lenguistik Mahfili ve Yeni Fonoloji Disiplini, etüt: 123, Ankara 1939.

Yeni Semantik Terimleri, etüt: 122, Ankara 1939.

İki Eser (I. Heinrich von Pudur: Die Entstehung der Sprache; II. P. Goudiche: La Genèse des Langues), etüt: 120, Ankara 1939.

KISALTMALAR

BB: Bilimsel Bildiriler, Türk Dil Kurumu yayını.

TD: Türk Dili, Türkçe-Fransızca Belleten; Türk Dili Belle-ten; Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi, Türk Dil Kurumu yayını.

TDAY: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, Türk Dil Kurumu yayını.

TDK : Türk Dil Kurumu

V: Varlık dergisi.